

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พลังงานไฟฟ้าจากน้ำ ถือเป็นทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจ เนื่องจากเป็นแหล่งผลิตพลังงานไฟฟ้าที่ไม่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมทั้งยังมีราคาถูก ซึ่งจากการศึกษาของมูลนิธิพลังงานเพื่อสิ่งแวดล้อมพบว่าโรงไฟฟ้าชุมชนที่มีกำลังการผลิตกระแสไฟฟ้าได้ตั้งแต่ 50-10 กิโลวัตต์ขึ้นไปสามารถรองรับการใช้ไฟฟ้าสำหรับชุมชนขนาดเล็กซึ่งมีจำนวนครัวเรือนประมาณไม่เกิน 50 ครัวเรือน ขึ้นอยู่กับปริมาณการใช้ไฟฟ้า (มูลนิธิพลังงานเพื่อสิ่งแวดล้อม, 2553) ส่วนภาพรวมของประเทศนั้นพบว่าประเทศไทยมีแผนพัฒนาการผลิตไฟฟ้า (Power Development Plan หรือ PDP 2010) ปี 2553-2573 ซึ่งกำหนดให้มีการใช้พลังน้ำอยู่ในแผนเพียง 770 เมกะวัตต์ ทั้งที่ในความเป็นจริงศักยภาพของกลุ่มน้ำต่าง ๆ ทั่วประเทศไทยสามารถผลิตกระแสไฟฟ้าได้มากกว่านั้น การนำพลังงานจากน้ำมาใช้เป็นพลังงานทดแทนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าสำหรับใช้ในครัวเรือนและชุมชนขนาดเล็กที่อยู่ใกล้แม่น้ำ ลำธาร หรือสายน้ำขนาดเล็ก เพราะข้อดีของการผลิตกระแสไฟฟ้าโดยใช้พลังงานจากน้ำนั้นมีด้วยกันหลายประการ ได้แก่ สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ไม่ทำให้เกิดมลภาวะ เป็นแหล่งพลังงานที่เชื่อถือได้ และมีอย่างต่อเนื่อง จึงควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนโดยการสร้างระบบผลิตไฟฟ้าพลังน้ำขนาดเล็กสำหรับชุมชนที่ยังไม่มีไฟฟ้าให้มีพลังงานไฟฟ้าใช้โดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงประโยชน์และความสำคัญของโรงไฟฟ้าพลังน้ำ (สมาคมนิเวศรักษ์แห่งประเทศไทย, 2555)

บ้านคลองเรือ หมู่ที่ 9 ตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร มีครัวเรือน 87 ครัวเรือน ประชากรจำนวน 267 คน อยู่ห่างจากองค์การบริหารส่วนตำบลปากทรง 15 กิโลเมตร และไม่มีไฟฟ้าใช้ทั้งหมู่บ้าน ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2551 โดยความร่วมมือกันระหว่างคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และศูนย์การเรียนรู้ มหาวิทยาลัยชีวิตเมืองนครศรีธรรมราช ได้ร่วมกันจัดตั้งแหล่งเรียนรู้โรงไฟฟ้าพลังน้ำชุมชนขึ้น โดยได้รับการสนับสนุนจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ซึ่งมีกำลังการผลิต 100 กิโลวัตต์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างต้นแบบโรงไฟฟ้าพลังน้ำตกในชุมชนที่สามารถสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ทุกขั้นตอน เพื่อเป็นต้นแบบในการสร้างความร่วมมือจากทุกภาค เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง รวมทั้งเป็นแบบอย่างการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างรัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา ชุมชน สื่อมวลชน

และเป็นแหล่งศึกษาดูงานของสาธารณชนอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้โครงการดังกล่าว
ยังเป็นโครงการที่จัดตั้งขึ้น เพื่อน้อมถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาส
ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระชนมายุครบ 84 พรรษา โดยโครงการนี้ได้แบ่งการดำเนินงาน
เป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2551) เข้าร่วมโครงการกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
ด้วยการพบปะพูดคุยร่วมกับชุมชนต้นน้ำในจังหวัดภาคใต้ และร่วมศึกษาดูงานที่โรงไฟฟ้า
บ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2552-2554) ก่อสร้างโรงไฟฟ้า
พลังน้ำชุมชน โดยการระดมทุนร่วมกันจากชาวบ้านและแหล่งทุนในท้องถิ่น รวมทั้งการสนับสนุน
อุปกรณ์จากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (องค์การบริหารส่วนตำบลปากทรง, 2553)

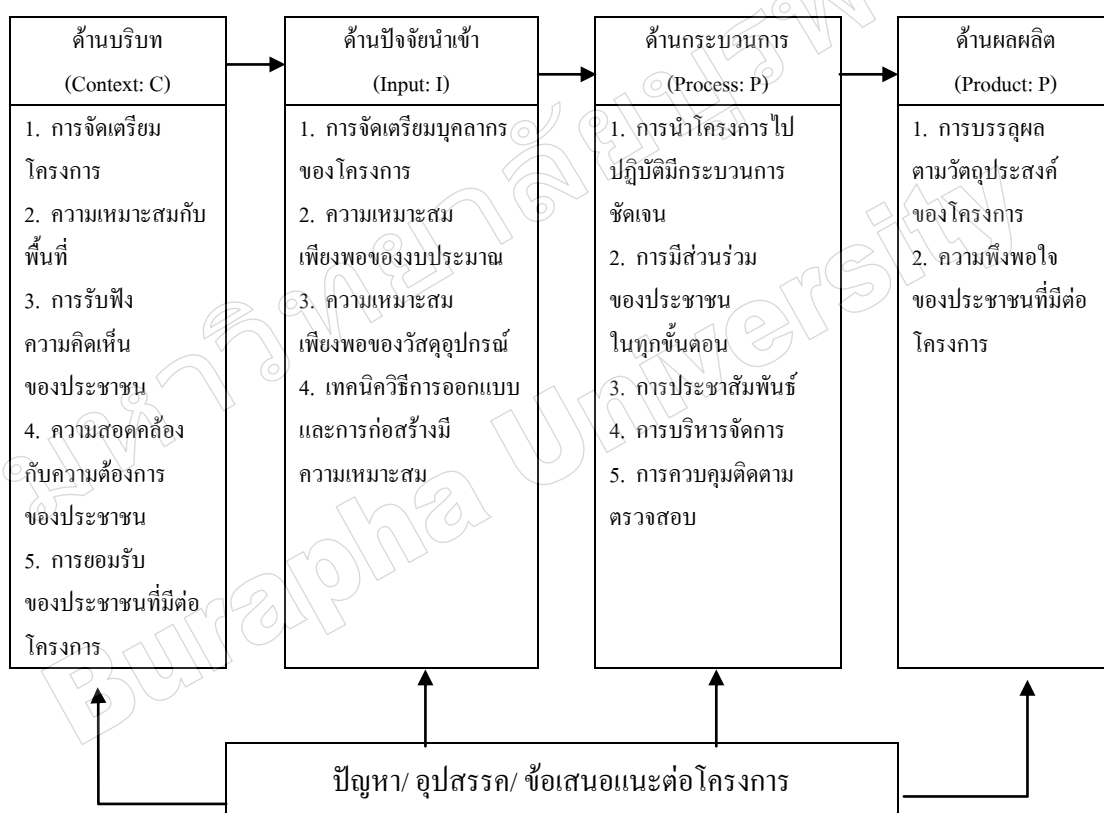
ผลจากการสร้างโรงไฟฟ้าพลังน้ำทำให้ราษฎรของหมู่บ้านคลองเรือมีไฟฟ้าใช้
ทุกครัวเรือน เศรษฐกิจชุมชนมีความคึกคักเนื่องจากเป็นแหล่งศึกษาดูงาน และการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศที่มีชื่อเสียง ส่งผลให้ราษฎรมีรายได้มากขึ้น แต่อย่างไรก็ดีพบว่ายังมีปัญหาและอุปสรรค
เกิดขึ้นทั้งด้านเทคนิคและการจัดการอยู่เช่นกัน เช่น กำลังไฟฟ้าไม่เพียงพอในช่วงฤดูแล้ง
เนื่องจากปริมาณน้ำเหลือน้อย ในขณะที่ฤดูฝนมีกำลังไฟฟ้าเหลือจากการใช้งานจำนวนมาก
ในด้านการบำรุงรักษาต้องใช้ช่างผู้ชำนาญจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตซึ่งปฏิบัติงานอยู่ส่วนกลางทำให้
การแก้ไขล่าช้า และจากการศึกษาในเบื้องต้นทำให้ข้าพเจ้าสนใจที่จะประเมินผลโครงการจัดตั้ง
แหล่งเรียนรู้โรงไฟฟ้าพลังน้ำชุมชนบ้านคลองเรือ เพื่อจะหาข้อเท็จจริงว่าการดำเนินโครงการ
ดังกล่าวประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด โครงการยังมีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง
และมีวิธีการใดบ้างที่จะสามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคเพื่อให้โครงการประสบผลสำเร็จ
อย่างดียิ่งเยี่ยม สามารถสร้างความพึงพอใจและยกระดับคุณภาพชีวิตของราษฎรได้อย่างแท้จริง
 อีกทั้งยังสามารถให้เป็นแหล่งเรียนรู้และต้นแบบในการดำเนินงานของพื้นที่อื่นได้
อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนบ้านคลองเรือ ที่มีต่อการดำเนินงาน
โครงการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้โรงไฟฟ้าพลังน้ำชุมชนบ้านคลองเรือ หมู่ที่ 9 ตำบลปากทรง
อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับปรับปรุงการดำเนินงาน
ของโครงการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้โรงไฟฟ้าพลังน้ำชุมชนบ้านคลองเรือ หมู่ที่ 9 ตำบลปากทรง
อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร วรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และรูปแบบการประเมิน (Model) ต่าง ๆ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการประเมินตามแบบ CIPP Model ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ในการประเมินผลโครงการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้โรงไฟฟ้าพลังน้ำชุมชนบ้านคลองเรือ หมู่ที่ 9 ตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร เนื่องจากเป็นรูปแบบการประเมินที่ทำให้ได้ข้อมูลครอบคลุมกระบวนการสำคัญทั้งระบบ ประกอบด้วย ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาในลักษณะของการวิจัยประเมินผล (Evaluation Research) แบบสรุปรวม (Summative Evaluation) โดยใช้ทั้งระเบียบวิธีศึกษาเชิงปริมาณ ในการประเมินผลการดำเนินงานของโครงการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้โรงไฟฟ้าพลังน้ำชุมชนบ้านคลองเรือ หมู่ที่ 9 ตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร โดยขอบเขตของการประเมินผลมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนบ้านคลองเรือ ที่มีต่อการดำเนินงาน โครงการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้โรงไฟฟ้าพลังน้ำชุมชนบ้านคลองเรือ ด้วยการใช้ CIPP Model ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ดังนี้

1.1 ด้านบริบท (Context) ของโครงการ ประกอบด้วย การจัดเตรียมโครงการ ความเหมาะสม มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และการยอมรับของประชาชนที่มีต่อโครงการ

1.2 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ของโครงการ ประกอบด้วย บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และเทคนิควิธีการ

1.3 ด้านกระบวนการ (Process) ของโครงการ ประกอบด้วย การนำโครงการ ไปปฏิบัติ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงาน การประชาสัมพันธ์ การบริหารจัดการ และการติดตามตรวจสอบ

1.4 ด้านผลผลิต (Product) ของโครงการ ประกอบด้วย การบรรลุผลตาม วัตถุประสงค์ของโครงการ และความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อโครงการ

1.5 ด้านปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน โครงการในอนาคต

2. ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชาชนในบ้านคลองเรือ หมู่ที่ 9 ตำบลปากทรง อำเภอยะไข่ จังหวัดชุมพร จำนวน 87 ครัวเรือน รวม 87 คน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลาในการวิจัย การวิจัยนี้ ได้ทำการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2556

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบระดับความสำเร็จของโครงการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้โรงไฟฟ้าพลังน้ำชุมชน บ้านคลองเรือ

2. ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับปรับปรุงการดำเนินงาน ของโครงการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้โรงไฟฟ้าพลังน้ำชุมชนบ้านคลองเรือ

3. ได้ข้อมูลสำหรับนำเสนอต่อผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ใช้พิจารณาปรับปรุง แก้ไข โครงการ จัดตั้งแหล่งเรียนรู้โรงไฟฟ้าพลังน้ำชุมชนบ้านคลองเรือให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความต่อเนื่อง

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความคิดเห็นของประชาชน หมายถึง ความคิดเห็นของประชาชนหมู่ที่ 9 บ้านคลองเรือ ตำบลปากทรง อำเภอยะไข่ จังหวัดชุมพร ที่มีต่อการดำเนินงานโครงการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้โรงไฟฟ้าพลังน้ำซึ่งจัดตั้งขึ้นที่หมู่ที่ 9 บ้านคลองเรือ ตำบลปากทรง อำเภอยะไข่ จังหวัดชุมพร

ประชาชน หมายถึง ประชาชนที่เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือผู้แทนครอบครัวที่บรรลุนิติภาวะแล้ว (อายุ 20 ปี บริบูรณ์) และอาศัยอยู่จริงในหมู่ที่ 9 บ้านคลองเรือ ตำบลปากทรง อำเภอยะไข่ จังหวัดชุมพร

โครงการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้โรงไฟฟ้าพลังน้ำ หมายถึง โครงการก่อสร้างโรงผลิตไฟฟ้าโดยใช้พลังงานจากน้ำ ซึ่งการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) สนับสนุนการก่อสร้างขึ้นที่บ้านคลองเรือ หมู่ที่ 9 ตำบลปากทรง อำเภอยะไข่ จังหวัดชุมพร

บริบทของโครงการ หมายถึง การสอบถามความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานโครงการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้โรงไฟฟ้าพลังน้ำ ชุมชนบ้านคลองเรือ หมู่ที่ 9 ตำบลปากทรง อำเภอยะไข่ จังหวัดชุมพร เฉพาะด้านการเตรียมความพร้อมของโครงการก่อนดำเนินงาน ด้านความเหมาะสมของพื้นที่ดำเนินงาน ด้านความคิดเห็นของประชาชนก่อนดำเนินงาน ด้านความต้องการของประชาชนต่อโครงการ ด้านความพร้อมของประชาชนที่จะสนับสนุนโครงการ

ปัจจัยนำเข้าของโครงการ หมายถึง การสอบถามความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานโครงการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้โรงไฟฟ้าพลังน้ำ ชุมชนบ้านคลองเรือ หมู่ที่ 9 ตำบลปากทรง อำเภอยะไข่ จังหวัดชุมพร เฉพาะด้านเจ้าหน้าที่และกำลังคน ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์การก่อสร้าง ด้านความเหมาะสมของการออกแบบ ด้านการควบคุมการก่อสร้าง

กระบวนการของโครงการ หมายถึง การสอบถามความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานโครงการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้โรงไฟฟ้าพลังน้ำ ชุมชนบ้านคลองเรือ หมู่ที่ 9 ตำบลปากทรง อำเภอยะไข่ จังหวัดชุมพร เฉพาะด้านความสามารถในการดำเนินการตามแผนการก่อสร้าง ด้านการเปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบการดำเนินงาน ด้านการชี้แจงให้ประชาชนทราบอย่างต่อเนื่อง ด้านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยไม่ติดขัด ด้านการติดตามตรวจสอบโครงการ

ผลผลิตของโครงการ หมายถึง การสอบถามความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานโครงการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้โรงไฟฟ้าพลังน้ำ ชุมชนบ้านคลองเรือ หมู่ที่ 9 ตำบลปากทรง อำเภอยะไข่ จังหวัดชุมพร เฉพาะด้านความร่วมมือของประชาชน ด้านการเป็นต้นแบบแก่ชุมชนอื่น ด้านความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานราชการ ด้านการตอบสนองความต้องการไฟฟ้าของประชาชน ด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ผลกระทบจากโครงการ หมายถึง การสอบถามความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานโครงการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้โรงไฟฟ้าพลังน้ำ ชุมชนบ้านคลองเรือ หมู่ที่ 9 ตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร เฉพาะด้านความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ด้านการดูแลแหล่งน้ำในชุมชน ด้านแหล่งน้ำเพื่อการบริโภคและการเกษตร ด้านรายจ่ายของประชาชน ด้านสังคม

ผู้ใช้ไฟฟ้า หมายถึง ประชาชนที่ได้ใช้กระแสไฟฟ้าจากโครงการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้โรงไฟฟ้าพลังน้ำ ซึ่งจัดตั้งขึ้นที่หมู่ที่ 9 บ้านคลองเรือ ตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร

คณะกรรมการจัดตั้งโครงการ หมายถึง คณะกรรมการจัดตั้งโครงการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้โรงไฟฟ้าพลังน้ำ ซึ่งจัดตั้งขึ้นที่หมู่ที่ 9 บ้านคลองเรือ ตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพรแต่งตั้ง

คณะกรรมการวิชาการและสนับสนุนโครงการ หมายถึง คณะกรรมการวิชาการและสนับสนุนโครงการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้โรงไฟฟ้าพลังน้ำ ซึ่งจัดตั้งขึ้นที่หมู่ที่ 9 บ้านคลองเรือ ตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพรแต่งตั้ง

คณะกรรมการดำเนินการและบริหารโครงการ หมายถึง คณะกรรมการดำเนินการและบริหารโครงการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้โรงไฟฟ้าพลังน้ำ ซึ่งจัดตั้งขึ้นที่หมู่ที่ 9 บ้านคลองเรือ ตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพรแต่งตั้ง